

PŘÍBĚH MUZEJNÍHO PŘEDMĚTU – LOUTNA ČESKÁ

Adam Václav Michna z Otradovic (1600-1676) byl český raně barokní básník, sborník a skladatel, jehož tvorba byla soustředěna především na duchovní hudbu. Ačkoli byl skladatelem velmi plodným, mnoho jeho děl se do dnešní doby nedochovalo. To už dnes ovšem neplatí o jednom z autorových nejznámějších cyklů – Loutně české.

Titulní list nalezeného hlasu prvních houslí

Dle Jiřího Sehnala, autora monografie o Adamu Michnovi z roku 2013, je Loutna česká prvním dokladem české duchovní tvorby pro domácí prostředí. Navíc skladby z této ucelené sbírky označuje za první ritornelové písně na našem území.

Michnova Loutna česká vyšla v roce 1653 jako cyklus třinácti písní, které byly věnovány sňatku Ženicha a Nevěsty, v přeneseném významu sňatku Krista a církve. Na existenci tohoto díla poprvé upozornil český hudební vědec Emilián Trola ve 20. letech minulého století. Trola spojil dva zdánlivě odlišné prameny, totiž nově objevený výpis z Michnova díla v pardubickém muzeu a tištěný hlas varhan, jež se nacházel v hudebním archivu Strahovského kláštera. Zároveň došel k poznání, že všem třinácti písním předchází tzv. ritornello. Ačkoli bylo jasné, že motivicky souvisely s danou písní, jejich přesná rekonstrukce nebyla možná. Samotné písně však Trola rekonstruoval. V roce 1943 vydal na základě sopránového a varhanního partu svou rekonstrukci Loutny, která se na dlouhou dobu stala jediným zdrojem informací o Michnově sbírce a podkladem pro další hudební realizace.

V 60. letech došlo k novému objevu, totiž tisku particella Loutny české, uloženého v muzeu v Soběslavi. Dílo tak bylo doplněno o kompletní vokální hlasy, nicméně ty instrumentální, ritornely lemující jednotlivé písně, chyběly nadále. K využití a interpretaci soběslavského pramene Loutny došlo ovšem až v roce 1984. Nově vydaná edice se stala součástí repertoárů mnoha souborů specializovaných se na interpretaci barokní hudby. Chybějící instrumentální ritornely byly hypoteticky rekonstruovány tak, aby byla konečná skladba co nejbližší původní verzi. Vycházelo se především ze srovnání s dalšími prameny, dobovou tiskařskou a interpretační praxí.

Po staletích se nyní konečně podařilo zrekonstruovat skladbu celou. V lednu loňského roku totiž muzikolog Petr Daněk náhodou objevil kompletní part prvních houslí Loutny české v historické knihovně Vlastivědného muzea ve Slaném. Celý cyklus Loutny pochází z bývalé knihovny slánské františkánské kláštera. Františkáni houslový part pravděpodobně omylem založili do jiných not, díky čemuž se jako jediný z celé skladby dochoval. Docent Daněk nalezený part nejdříve odložil, ovšem že se jedná o světový unikát, mu došlo vzápětí. Michnovo dílo poznal podle názvů jednotlivých skladeb a notového záznamu.

vodoznak užitého papíru

Následovalo ověření původního tisku pomocí vodoznaku, díky němuž bylo snadné určit tiskárnu a období, ze kterého tisk pochází. Nalezený part prvních houslí tvoří dva listy potištěné z obou stran. Ty obsahují vrchní melodický hlas ke všem ritornelům a dvěma písním.

Loutna česká, jež se do až do současnosti hrála buď jako jednotlivé písně nebo jako celek s improvizovanými předehrami, byla konečně kompletně zrekonstruována. V nové podobě poprvé zazněla loni 23. prosince v Rytířském sále Velkopřevorského paláce v Praze v provedení orchestru Ensemble Inégal. Podle znění melodické linky prvních houslí bylo již snadné doplnit housle druhé. Ačkoli dosud nejsou k dispozici všechny instrumentální hlasy Michnova díla, part prvních houslí umožňuje mnohem přesnější rekonstrukci celé sbírky. Objev houslového partu ve slánské knihovně přispěl i k vyvrácení či potvrzení předchozích hypotéz o podobě skladby. Nyní lze například s jistotou tvrdit, že ve skladbě bylo užito mnohem méně hudebních nástrojů, než se dosud předpokládalo. Odhalujeme také první zmínky o dynamice písní.

Podle muzikologa Petra Daňka nález nevybízí pouze k nové rekonstrukci a interpretaci Michnova díla, je ale zároveň příslibem, že další šťastnou náhodou může být jednou dílo zcela zkompletováno.

Část františkánské knihovny ve Vlastivědném muzeu ve Slaném